

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αθήνα 8 Ιουλίου 2008

Αριθ. 1148/04/Γνωμ. 7

Προς

Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης

Κλάδος Διοικητικού

Διεύθυνση Οργάνωσης-Νομοθεσίας

Τμήμα 3ο Νομικών Υποθέσεων

Αθήνα

Θέμα: Παράσταση τεχνικών συμβούλων κατά τη διενέργεια
πραγματογνωμοσύνης στα εργαστήρια της Δ/νσης
Εγκληματολογικών Ερευνών [Δ.Ε.Ε] της ΕΛ.ΑΣ.

ΣΧΕΤ: Το 3022/1/2-δ' /14-3-2004 έγγραφό σας.

1-Σ' απάντηση του ανωτέρω ερωτήματός σας που
αναφέρεται στο θέμα της παράστασης τεχνικών συμβούλων
κατά τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης στα εργαστήρια της

Δ.Ε.Ε.[Δ/νσης Εγκληματολογικών Ερευνών], της ΕΛ.ΑΣ, έχουμε την τιμή να σας γνωρίσουμε τα ακόλουθα;

2-Κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 204 παρ.1 ΚΠΔ, όταν γίνεται ανάκριση για κακούργημα εκείνος που ενεργεί την ανάκριση και διορίζει πραγματογνώμονες γνωστοποιεί συγχρόνως το διορισμό στον κατηγορούμενο, στον πολιτικώς ενάγοντα και στον αστικώς υπεύθυνο, σύμφωνα με το άρθρο 192. Αυτοί, μέσα σε προθεσμία που ορίζεται από εκείνον που ενεργεί την ανάκριση, μπορούν να διορίσουν με δικές τους δαπάνες τεχνικό σύμβουλο, που επιλέγεται μεταξύ όσων έχουν την ικανότητα να διορισθούν σύμφωνα με το νόμο πραγματογνώμονες στη συγκεκριμένη περίπτωση. Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου η γνωστοποίηση που προβλέπεται στην παρ.1 δεν είναι υποχρεωτική στην περίπτωση που επιβάλλεται η άμεση ενέργεια της πραγματογνωμοσύνης, καθώς και στην περίπτωση της προκαταρκτικής πραγματογνωμοσύνης που προβλέπει το άρθρο 187. Αυτό δεν εμποδίζει πάντως το διορισμό τεχνικών συμβούλων από τους διαδίκους. Εξάλλου, στο μεν το άρθρο 207 ΚΠΔ προσδιορίζονται τα δικαιώματα του τεχνικού συμβούλου, όπως το δικαίωμα αυτού να παρίσταται δηλ. κατά τις εργασίες των πραγματογνωμόνων, να λαμβάνει υπόψη του όσα έγγραφα

μπορούν να έχουν υπόψη τους οι πραγματογνώμονες, να ζητεί πληροφορίες στις περιπτώσεις που δικαιούνται και εκείνοι, να ζητήσει να λάβει με δαπάνες εκείνου που τον διόρισε αντίγραφα της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, και, τέλος, να ζητήσει με γραπτή αίτησή του από εκείνον που ενεργεί την ανάκριση ή από το δικαστήριο να του επιτρέψει να εξετάσει το πρόσωπο ή το πράγμα που ήταν αντικείμενο της πραγματογνωμοσύνης, στο δε το άρθρο 208 ΚΠΔ περιέχεται η υποχρέωση του τεχνικού συμβούλου να παραδίδει τις γραπτές του παρατηρήσεις του για την πραγματογνωμοσύνη που έγινε.

2-Από τις ανωτέρω διατάξεις σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 183-203 που περιέχουν τα σχετικά με την πραγματογνωμοσύνη θέματα, συνάγονται τα εξής ερμηνευτικά πορίσματα:

α-Ο νομικός χαρακτήρας του τεχνικού συμβούλου δεν ταυτίζεται με εκείνο του πραγματογνώμονα, αλλά προσομοιάζει με το χαρακτήρα του συνηγόρου των διαδίκων. Ο τεχνικός σύμβουλος είναι κατ' ουσία τεχνικός συνήγορος των διαδίκων, ο οποίος βοηθεί το διάδικο με τις τεχνικές ή επιστημονικές του γνώσεις, όπως ο συνήγορος με τις νομικές του γνώσεις. Έχει σκοπό την υπεράσπιση του πελάτη του και όχι την ανεύρεση της αλήθειας, δεν λειτουργεί ως όργανο της δικαιοσύνης, όπως

ο πραγματογνώμονας και δεσμεύεται έναντι του διαδίκου που τον διόρισε με το επαγγελματικό απόρρητο. Για το λόγο αυτό σχετικά με τους τεχνικούς συμβούλους ισχύουν τα εξής: 1) δεν εξετάζονται ούτε στην προδικασία ούτε στην κύρια διαδικασία ως μάρτυρες για τα θέματα που καλύπτονται από το επαγγελματικό απόρρητο, ήτοι για τα γεγονότα που έμαθαν με αφορμή την άσκηση του λειτουργήματός τους ή που τους εμπιστεύθηκαν οι πελάτες τους,[άρθρο 212 ΚΠΔ], 2) δεν υποχρεούνται να παραδώσουν στη δικαστική αρχή τα έγγραφα ή οποιοδήποτε άλλο αντικείμενο, που βρίσκεται στην κατοχή τους, λόγω του επαγγέλματός τους, αν δηλώσουν εγγράφως, έστω και αναιτιολόγητα, ότι πρόκειται για μυστικό που σχετίζεται με το λειτούργημα ή το επάγγελμά τους,[άρθρο 261 ΚΠΔ],και 3) οι γνωμοδοτήσεις ή οι παρατηρήσεις τους, εφόσον συνταχθούν και παραδοθούν γραπτές στον αρμόδιο εισαγγελέα ή στον ανακριτή,[άρθρο 208 ΚΠΔ], ισοδυναμούν με γνωμοδοτήσεις προσώπων που έχουν ειδικές γνώσεις επιστήμης ή τέχνης, οι οποίες προβλέπονται από το άρθρο 390 ΚΠΟΔ, και δεν αποτελούν ιδιαίτερο αποδεικτικό μέσο, αλλ' απλά έγγραφα, τα οποία αναγιγνώσκονται από το δικαστήριο προς συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων. [ΑΠ. ΟΛΟΜ. 111/81, ΑΠ.848/81, ΑΠ.ΟΛΟΜ.8/05 ΕΠΙΣΚ. ΕΜΠΔ 2005/82,ΑΠ.779/05].

β-Με το θεσμό των τεχνικών συμβούλων καθιερώνεται το σύστημα της μερικής κατ' αντιμωλία ή κατ' αντιδικία διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης ή το σύστημα της ελεγχόμενης πραγματογνωμοσύνης, αντί του συστήματος της αντιπραγματογνωμοσύνης, που καθιέρωνε το προϊσχύσαν δίκαιο, σύμφωνα με το οποίο οι διάδικοι μπορούσαν να προσκομίσουν στο δικαστήριο αντιπραγματογνωμοσύνη και να την επικαλεσθούν με αμφίβολα όμως αποτελέσματα. [Αιτιολ. έκθ. Ζαχαρ. σ.460, Ι. Ζησιιάδης ΚΠΔ.Β/138].

γ-Ο διορισμός του τεχνικού συμβούλου γίνεται από τους διαδίκους, δηλ. τον κατηγορούμενο, τον πολιτικώς ενάγοντα και τον αστικώς υπεύθυνο, υπό τις εξής διακρίσεις: 1) κατά την προδικασία, αν διενεργείται κύρια ανάκριση για κακούργημα και έχει διαταχθεί η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, 2) κατά την ακροαματική διαδικασία, αν η πραγματογνωμοσύνη πρόκειται να διεξαχθεί στο ακροατήριο, οπότε το δικαίωμα των διαδίκων για διορισμό τεχνικού συμβούλου υφίσταται ανεξαρτήτως του χαρακτήρα του δικαζομένου εγκλήματος ως κακούργημα ή πλημμελήματος. [άρθρο 206 παρ.1,3 ΚΠΔ].

δ-Εκείνος που διορίσθηκε τεχνικός σύμβουλος έχει απλό δικαίωμα παρακολούθησης της διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης και συντάξεως γραπτών παρατηρήσεων

και όχι ενεργό συμμετοχή στη διεξαγωγή της.[Μπουρόπουλος Ερμ.ΚΠΔ σ.208]. Συγκεκριμένα ο τεχνικός σύμβουλος έχει τα εξής δικαιώματα: 1) να παρίσταται κατά τις εργασίες των πραγματογνωμόνων, 2) να λαμβάνει υπόψη έγγραφα και πληροφορίες που έχουν υπόψη τους οι πραγματογνώμονες, 3) να λαμβάνει με δαπάνες εκείνου που τον διόρισε αντίγραφα της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης και των εγγράφων που τη συνοδεύουν και 4) εφόσον το επιτρέψει ο ανακριτής ή το δικαστήριο, έχει δικαίωμα να εξετάσει το πρόσωπο ή το πράγμα που αποτέλεσε το αντικείμενο της πραγματογνωμοσύνης. Το κύριο έργο επομένως του τεχνικού συμβούλου, ως επιφορτισμένου με την τεχνική υπεράσπιση του διαδίκου, συνίσταται στο δικαίωμα να προβαίνει σε απλές υποδείξεις προς τους πραγματογνώμονες, για τις οποίες γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση που θα συνταχθεί κατά το πρότυπο του αντίστοιχου δικαιώματος του συνηγόρου του κατηγορουμένου κατά τη λήψη της απολογίας στην προδικασία [Χρ.Μπάκας ο.π.

ε-Ο διατάσσει την πραγματογνωμοσύνη βαρύνεται με τις εξής υποχρεώσεις: 1) να γνωστοποιήσει το διορισμό των πραγματογνωμόνων και να ανακοινώσει τα ονοματεπώνυμά τους στον εισαγγελέα και στους διαδίκους, για να μπορέσουν να ασκήσουν το δικαίωμα της τυχόν εξαιρέσεώς τους, [άρθρο 192

ΚΠΔ], και 2), εφόσον διεξάγεται κύρια ανάκριση για κακούργημα και έχει διορίσει πραγματογνώμονες, να προσκαλέσει τους διαδίκους, αν θέλουν, να διορίσουν με δικές τους δαπάνες τεχνικούς συμβούλους μέσα σε ορισμένη προθεσμία. [άρθρα 192, 204 ΚΠΔ]. Η παράλειψη γνωστοποίησης στον κατηγορούμενο του ονοματεπωνύμου του διορισθέντος κατά το άρθρο 191 ΚΠΔ πραγματογνώμονα επάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, ακόμη και όταν η παράλειψη αυτή έλαβε χώρα κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, [ΑΠ.2176/07 ΠΧΡ.07/120]. Κατ' εξαίρεση η γνωστοποίηση του διορισμού πραγματογνωμόνων και η ανακοίνωση των ονοματεπωνύμων τους δεν είναι υποχρεωτική και μπορεί να παραλειφθεί στις εξής περιπτώσεις: 1) αν επιβάλλεται η άμεση ενέργεια της πραγματογνωμοσύνης, [άρθρο 204 παρ.2 ΚΠΔ], 2) αν πρόκειται για προκαταρκτική πραγματογνωμοσύνη, που διατάσσεται σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και ιδίως όταν δεν είναι δυνατό να διορισθεί τακτικός πραγματογνώμονας, [άρθρα 204 παρ.2, 187 ΚΠΔ], 3) αν η γνωστοποίηση είναι αδύνατη, όπως στις περιπτώσεις που ο κατηγορούμενος είναι άγνωστος ή δεν έχει αποκτήσει ακόμη την ιδιότητα του κατηγορουμένου, [άρθρα 192, 72 ΚΠΔ], 4) αν η πραγματογνωμοσύνη πρόκειται να διεξαχθεί στο ακροατήριο και το δικαστήριο με αιτιολογημένη

απόφασή του κρίνει ότι εξαιτίας αυτού, δηλ. της γνωστοποίησης και του ορισμού προθεσμίας για διορισμό τεχνικού συμβούλου, μπορεί να σημειωθεί αξιόλογη καθυστέρηση στην εκδίκαση της υποθέσεως.[άρθρο 204 παρ.3 ΚΠΔ],και 5) αν η πραγματογνωμοσύνη ανατέθηκε σε εργαστήριο που ιδρύθηκε ειδικά από το νόμο, όπως είναι το εργαστήριο της Δ/νσης Εγκληματολογικών Υπηρεσιών της ΕΛΑΣ,[άρ.3 παρ.6 και 10 ΝΔ.1273/1972 και 48 περ. η' ΠΔ.342/1977 "περί κυρώσεως του κανονισμού λειτουργίας της Δ/νσεως Εγκληματολογικών Υπηρεσιών και περιφερειακών Υπηρεσιών", ΑΠ.1443/99 ΝΟΒ 00/3 ή της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,[ΑΠ.956,03 Π.ΔΙΚ.03/1163].

3-Κατά την εφαρμογή του ΚΠΔ σχετικά με το θεσμό των τεχνικών συμβούλων προκλήθηκε αμφισβήτηση για τα εξής δυο θέματα: α) αν για την εγκυρότητα της πραγματογνωμοσύνης απαιτείται να γίνει ανακοίνωση των ονοματεπωνύμων των πραγματογνωμόνων και στις δυο περιπτώσεις διεξαγωγής πραγματογνωμοσύνης, είτε δηλ. όταν αυτή ανατίθεται στα εργαστήρια που ιδρύθηκαν ειδικά από το νόμο, είτε όταν ανατίθεται σε πραγματογνώμονες, τους οποίους ο ανακρίνων διορίζει από εκείνους που περιλαμβάνονται στους ετήσιους καταλόγους πραγματογνωμόνων του Πλημμελειοδικείου ή από

τα εκτός του καταλόγου πρόσωπα που κατέχουν τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις, και β) αν το δικαίωμα των διαδικιών για διορισμό τεχνικών συμβούλων υφίσταται και στις δυο τούτες περιπτώσεις, της ανάθεσης δηλ. της πραγματογνωμοσύνης στα εργαστήρια και του διορισμού πραγματογνωμόνων του καταλόγου ή εκτός του καταλόγου. Η απάντηση στα ζητήματα αυτά σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΠΔ που ρυθμίζουν την πραγματογνωμοσύνη είναι η εξής:

Όσον αφορά το πρώτο, η υποχρέωση του ανακρίνοντος για τη γνωστοποίηση της διεξαγωγής πραγματογνωμοσύνης περιορίζεται μόνο στην περίπτωση του διορισμού πραγματογνωμόνων από εκείνους που περιλαμβάνονται στους ετήσιους καταλόγους πραγματογνωμόνων ή στα εκτός του καταλόγου πρόσωπα, τα οποία κατέχουν τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις,[άρθρο 186 ΚΠΔ], και δεν επεκτείνεται και στην περίπτωση της ανάθεσης της πραγματογνωμοσύνης στα εργαστήρια που ιδρύθηκαν ειδικά από το νόμο, όπως των ΑΕΙ, των Νοσοκομείων του ΕΣΥ, του Νεκροσκοπείου Πειραιώς, του Γενικού Χημείου του Κράτους, της Εγκληματολογικής Υπηρεσίας της Δ/νσης Εγκληματολογικών Υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ, του Αρχαιολογικού Συμβουλίου κλπ. [ΑΠ.140/53,σελ.CONTRA Α. Μπουρόπουλος ΠΧΡ.Γ/329, Μπάκας. Η δικονομική λειτουργία

της πραγματογνωμοσύνης στην ποινική δίκη.1990 σελ.128].Η διαφοροποίηση αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι τα ειδικά εργαστήρια λειτουργούν στα πλαίσια μιας υπηρεσίας του κράτους ή ΝΠΔΔ, όπως της Εγκληματολογικής Υπηρεσίας της ΕΛ.ΑΣ, της υπηρεσίας του Γενικού Χημείου του Κράτους, του ΕΣΥ κλπ, και η ανάθεση της πραγματογνωμοσύνης σ' αυτά γίνεται από τον ανακρίνοντα ανωνύμως στη δημόσια υπηρεσία, στην οποία λειτουργούν, και όχι σε συγκεκριμένο πρόσωπο-υπάλληλο των εν λόγω υπηρεσιών.

Όσον αφορά το δεύτερο, το δικαίωμα των διαδίκων να διορίσουν τεχνικούς συμβούλους, οσάκις τούτο επιτρέπεται, [οσάκις δηλ. διεξάγεται κύρια ανάκριση για κακούργημα και έχουν διορισθεί πραγματογνώμονες, άρθρο 204 παρ.1 ΚΠΔ], υφίσταται ανεξαρτήτως του τρόπου διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης, είτε δηλ. αυτή διεξάγεται από εργαστήρια που ιδρύθηκαν ειδικά από το νόμο, είτε από τους διορισμένους πραγματογνώμονες του καταλόγου ή από τα εκτός του καταλόγου πρόσωπα, τα οποία κατέχουν τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις. Έτσι έχει νομολογηθεί ότι η παράλειψη της γνωστοποίησης αυτής στον κατ/νο (άρθρο 72 ΚΠΔ, ΑΠ 1604/1995 ΠοινΧρ ΜΣΤ/1023), αναγόμενη στην υπεράσπισή του και στην άσκηση των πιο πάνω δικαιωμάτων

του, που του παρέχονται από τον νόμο, στην περίπτωση που η πραγματογνωμοσύνη ανατέθηκε με διορισμό από τον ανακριτή σε πραγματογνώμονα που περιλαμβάνεται στον ετήσιο κατάλογο του Πλημμελειοδικείου ή σε εκτός του καταλόγου πρόσωπο που κατέχει τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας και ιδρύει λόγο αναίρεσης του βουλεύματος, κατ' άρθρο 484 παρ. 1Α' ΚΠΔ, (Ζησιάδης, Ποιν. Δικον., τ. Α' 1976, 257, 262, 263, ΑΠ 1267/1985, ΑΠ 1537/1987, ΑΠ 625/1996 ΠοινΧρ ΛΣΤ',264, ΛΗ',222, ΜΖ',262), υπό την αυτονόητη προϋπόθεση, ότι το δικαστικό συμβούλιο που το εξέδωσε, έλαβε υπ' όψη την άκυρη πραγματογνωμοσύνη ως έγκυρο αποδεικτικό μέσο (άρθρο 178 ΚΠΔ) και στηρίχθηκε (ΑΠ 1443/1999 Ποιν.Χρ Ν',697) και σ' αυτή για τον σχηματισμό της κρίσεώς του,(ΑΠ ΟΛ 2/1996 ΠοινΧρ ΜΣΤ', 1570),Εφ.Πειρ.301/2002 ΕΦ ΠΕΙΡ. Π.Δ/ΝΗ 02/893]. Αντίθετα, στην περίπτωση που η πραγματογνωμοσύνη ανατέθηκε στα εργαστήρια που έχουν ιδρυθεί ειδικά από το νόμο η παράλειψη γνωστοποίησης του ονοματεπωνύμου του προσώπου που θα διενεργήσει την πραγματογνωμοσύνη στο εργαστήριο δεν επάγεται καμία ακυρότητα.[ΑΠ.1443/99 ΝΟΒ 00/3 για τα εργαστήρια της ΕΛ.ΑΣ [ΑΠ.956,03 Π.ΔΙΚ.03/1163

για τα εργαστήρια της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης].

Η μη ανακοίνωση όμως των ονοματεπωνύμων των πραγματογνωμόνων στους διαδίκους σε κάθε περίπτωση δεν αποστερεί αυτούς από τα δικαιώματά τους να ζητήσουν την εξαίρεση των πραγματογνωμόνων και να διορίσουν τεχνικούς συμβούλους, εφόσον συντρέχουν οι προβλεπόμενες από τα άρθρα 204,15 και 191 του ΚΠΔ προϋποθέσεις και λόγοι εξαιρέσεως, αλλά παρέχει σ' αυτούς το δικαίωμα να ασκήσουν τα ανωτέρω δικαιώματα οποτεδήποτε. Έτσι, μπορούν να ζητήσουν την εξαίρεση των πραγματογνωμόνων και μετά την παράδοση της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης, έως το τέλος της ανάκρισης, αν ο διορισμός έγινε στην προδικασία, ή έως την ορκωμοσία των πραγματογνωμόνων, αν ο διορισμός έγινε στο ακροατήριο (άρθρο 192 παρ. 2 ΚΠΔ), και να διορίσουν τεχνικούς συμβούλους και μετά την έναρξη της πραγματογνωμοσύνης, ακόμη και μετά τη λήξη της, οπότε αναγκαίως ο τεχνικός σύμβουλος θα μπορέσει να ασκήσει τα παρεχόμενα σ' αυτόν δικαιώματά του (άρθρο 207 ΚΠΔ) από του σημείου του διορισμού του και εντεύθεν (Καρράς ΠΟΙΝ.ΔΙΚ. Δ.Β/127, Μπουρόπουλος Κ.ΠΟΙΝ.ΔΙΚ. Α/278).

4-Κατ' ακολουθία, στις περιπτώσεις που οι διάδικοι έχουν δικαίωμα να διορίσουν τεχνικό σύμβουλο, ήτοι όταν γίνεται ανάκριση για κακούργημα και ο ανακρίνων έχει διατάξει τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, το δικαίωμά τους αυτό το ασκούν ανεξαρτήτως του τρόπου εκλογής και διορισμού των πραγματογνωμόνων και ανεξαρτήτως του αν ο ανακρίνων ή το δικαστήριο τους γνωστοποίησε ή δεν τους γνωστοποίησε τα ονοματεπώνυμά τους, είτε δηλ. την πραγματογνωμοσύνη την ανέθεσε στα εργαστήρια που έχουν ιδρυθεί ειδικά από το νόμο [άρθρο 184 παρ.1 ΚΠΔ], είτε σε πρόσωπα που επιλέγει με κάθε επιμέλεια ο ανακρίνων ή το δικαστήριο ανάμεσα στα πρόσωπα που περιλαμβάνονται στον ετήσιο πίνακα του Πλημμελειοδικείου, που έχει συνταχθεί σύμφωνα με το άρθρο 185 ΚΠΔ, ή ανάμεσα στα πρόσωπα που κατέχουν τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις [άρθρο 186 ΚΠΔ].

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Φώτιος Μακρής

Ε.Θ.